

DŽERBOS SALOJE

**paragauk žuvų,
nusipirk kilimą ir
pasilepink jūrinėmis
procedūromis**

KRISTINA STALNIONYTĖ
Autorės nuotraukos

Ilgu pylimu įriedėjus į Tunisui priklausančią didžiausią Šiaurės Afrikos salą Džerbą apsupa gelsvos lygumos, saulėkaitoje rymančios mečetės ir laukuose pūpsantys menzelių – vietos gyventojų sodybų – stogai. Tarp jų žaliuoja palmių giraitės, alyvmedžių plantacijos, o krantuose baltuoja viešbučių apjuosti paplūdimiai. Tai viena iš nedaugelio Tuniso vietų, kur dar galima išgirsti berberų kalbą.

Pasak legendos, kadaise Džerboje gyveno keisti žmonės: jie smaguriavo rausvažiedžių medžių žiedais ir vaisiais, nuo kurių apkvaite dienų dienas kaitindavosi saulėje nieko neveikdami. Homeras poemoje apie Odisėją aprašo, kaip šioje saloje po audros netikėtai atsidadę ir gardžių vaisių paragavę jūreiviai pamiršo viską – šeimas, gimines, namus ir tėvynę. Dabar saloje, užimančioje 514 kv. km plotą, gyvena 140 tūkst. žmonių, kurių mityba šiek tiek skiriasi nuo minimos legendoje.

Džerbą praėjusiais amžiais puldinėjo graikai, finikiečiai, romėnai, bizantiečiai, viduramžiais ir vėliau ji rūpėjo siciliečiams ir turkams. Turkijos korsaras Dragutas, XVI a. išvijęs iš salos ispanų okupantus, joje įkūrė savo tvirtovę. Tą liudija Ghazi Mustafos fortas, stūksantis likusių romėnų įtvirtinimų vietoje prie Džerbos sostinės Chumt Suko paplūdimio. Fortą XV a. įtvirtino 6000 ispanų kareivių, tikėdamiesi iš salos išvaikyti turkų piratus, tačiau turkai juos išgalabijo pirmieji.

Džerbos sala yra populiariausias SPA ir talaso kurortas Tunise. Joje poilsiauja nardytojai, buriuotojai. Dėl švelnaus klimato, smėlėtų paplūdimių ir SPA bei talasoterapijos paslaugas siūlančių viešbučių gausus į Džerbą plūsta turistai iš Prancūzijos, Vokietijos, Italijos. Procedūrų ir masažų su gydomuoju Viduržemio jūros vandeniu kainos čia žemesnės nei Europoje. Dauguma viešbučių įsikūrę rytinėje pakrantėje prie Miduno miesto.

Nuo Tuniso sostinės Tuniso Džerbą skiria 510 km. Saloje yra tarptautinis ir vietinių skrydžių oro uostas, tad atvykti galima ir lėktuvu. Daug kelionių į Tunisą organizuoja Lenkijos kelionių agentūros. Iš Varšuvos oro uosto, į kurį iš Lietuvos kursuoja autobusai, vykdomi tiesioginiai skrydžiai į Džerbą ir kitus Tuniso miestus. Po Tunisą ir Džerbą patogų keliauti nuomotu automobiliu, geras susisiekimas tarp miestų visuomeniniu transportu. Įvairių klasių automobilius galima išsinuomoti Tuniso sostinėje ir didesniuose pakrančių miesteliuose.

Turguose – kalnai žuvų

Aplink Džerbos salą žvejai sugauna daug žuvų ir kitų jūrų gėrybių. Iš žūklės grįžę vyrai būriuojasi popietėmis prie kranto mažuose uosteliuose. Jų laiveliai, išmetę inkarus ir susispaudę vienas šalia kito, kasdien ilsisi prie Miduno. Žvejai iškrauna laimikį, kedena tinklus, gerdami kavą smagiai šnekučiuojasi, rūko vandens pypkes, darinėja žuvis. Paplūdimyje primėtyta molinių puodų – jais dugne gaudomi aštuonkojai. Įpuolęs į puodynę, aštuonkojis nebegali iš jos išlįsti, todėl lengvai pačiumpamas.

Romėnų laikais Miduno paplūdimys buvo išklotas mozaikomis, kurių fragmentų iki šiol pasipainioja smėlyje po kojomis. Užpylusi storą sluoksnį smėlio ant autentiško romėnų grin-

dinio, miesto valdžia stengiasi išsaugoti senąjį palikimą.

Džerbos salos miesteliuose rytais klega triukšmingi žuvų turgūs. Užsukame į Miduno ir Džerbos sostinės Chumt Suko turgus. Daugiausiai triukšmo turguose sukelia prekeivių rengiami aukcionai. Pardavėjas, sėdėdamas ant didelės ilgakojės kėdės, iškilusios apie metrą virš prekystalio, kulnais parėmęs stalo kraštą, mojuoja viena ant kitos sukabintų žuvų girliandomis, šūkaudamas kainą. Į jį spokso apstojusi vyrų minia. Aplink – nė vienos moters, išskyrus turistes.

Pardavėjas po truputį kelia kainą, vis nužvelgdamas pirkėjus. Kelia nežymiai, šimtosiomis dinaro dalimis. Pirkėjai nežiūri vienas į kitą, nenuleidžia akių tik nuo pardavėjo. Tokios taktikos turguje imamas ne šiaip sau: pardavėjas nori kuo daugiau uždirbti, o pirkėjai – gauti žuvų neįžeidę kaimyno. Todėl pardavėjui sušukus kainą, tie, kurie gali už žuvis mokėti daugiau, kilsteli antakius. Tai ženklas,

kad galima kelti kainą, ir pardavėjas tuoj tuo pasinaudoja. Nuo aukštos kėdės visų pirkėjų akys gerai matyti.

Kol pirkėjai kilo antakius, žuvų kaina kyla. Kai tik minios antakiai nustoja judėti, kaina nusistovi, ir žuvis gauna tas, kuris paskutinis pakėlė antakius. Tokiu būdu prekiaujant, didesnę sumą pasiūlęs vyras nežino, iš ko atėmė žuvis, ir neįžeidžia kaimyno, negalinčio mokėti daugiau. Niekas iš minios nenutuokia, tarp ko vyko kova, nes dairytis į kaimynus – nepadoru, tad negavusiojo žuvų garbė nenukenčia. Šias turgaus gudrybes išaiškino vienas Džerbos žvejys.

Didžiausias Džerbos žvejybinis uostas Adžimas yra salos pietinėje dalyje. Jis garsus pastatais, likusiais po 1977 m. sukurto filmo „Žvaigždžių karai“ filmavimo. Šio filmo palikimo galima rasti ir kitur Tunise – Onk Ejmel lygumoje netoli Tozūro, aplink Dužą bei Džerido druskos ežere.

Kaip nusipirkti kilimą

Šiaurinėje Džerbos dalyje įsikūrusioje sostinėje Chumt Suke gyvena 65 tūkst. žmonių. Apsilankėme ne tik jaukioje medinoje, šurmuliuojančiame turguje, stilingų senovinių namų kiemuose, žuvų restoranuose, paplūdimyje ir kitose smagiose vietose, bet ir kilimų dirbtuvėje.

Dailius, smulkių raštų tunisietiškus kilimus audžia moterys, susėdusios prie vertikalių staklių. Rankų miklumas nenusileidžia iliuzionistų gebėjimams – mazgelius neria ir kutus apkarpo taip greitai, kad sunku suspėti pamatyti. Apžvelgiu ant sienų sukabintus baigtus darbus, vėl žvilgteliu į kilpas neriančią moterėlę. Sunku patikėti, kad toks kilimas nunertas rankomis, rišant mazgelį prie mazgelio. Neiškentusi paprašau, kad parodytų pirštus. Pirštai kaip pirštai, nieko ypatingo. Prašau lėtai sumegzti mazgą. Moterėlė stengiasi, tačiau ir sulėtinto vaizdo nespėju pagauti akimis.

Kilimų kokybė priklauso nuo sumegztų mazgelių skaičiaus viename kvadratiname metre. Tankiausi ir brangiausi – šilko kilimai, kur viename kvadratiname metre telpa 250 tūkst. mazgelių. Pigiausi ir paprasčiausi – vilnoniai kilimai iš 12 tūkstančių mazgelių.

Kol akimis gaudau moterėlės rišamus mazgelius, kilimų fabriko šeimininkas vieną po kito išritina savo turtus ant žemės, atskleisdamas ryškius, pastelinius, smulkius ir stambius raštus. Po kelių minučių patalpos grindys pasislepia po storu vienas ant kito ištiestų kilimų sluoksniu.

Pasak fabrikėlio boso, kitoje kilimo pusėje priklijuota etiketė žymi kokybę ir liudija, kad ją patikrino Nacionalinis amatų biuras. Šioje etiketėje surašomos techninės kilimo charakteristikos: ilgis, plotis, žaliava, iš kurios jis pagamintas, mazgų skaičius, patikrinimo data ir kilimui priskirtas kontrolinis numeris.

Save gerbiančioje kilimų dirbtuvėje kainos kabo ant sienos. Jose galima ne tik nusipirkti,

bet ir užsisakyti pageidaujamo dizaino ir dydžio kilimų, kuriuos pagamintus tiekėjas nusiųs nurodytu adresu. Kilimas nuaudžiamas per 3–6 mėnesius. Kilimo pirkėjui pardavėjas turi išduoti kvitą, kuriame nurodytos kilimo savybės ir kokybė.

Kilimų audimo ir kitus tradicinių Tuniso amatų meistrus globoja Tuniso prekybos ir amatų ministerija. Ji prižiūri, ar savininkas ir darbuotojai sąžiningi, tikrina darbo kokybę, rengia amatininkų susitikimus ir mokymus. Tunise veikia šios ministerijos rekomenduojamų parduotuvių tinklas, kuriose patikrintos prekės parduodamos valstybės nustatytais kainomis. Šios parduotuvės pažymėtos specialiu ženkliu. Čia prekės pigesnės nei turguje ir aukštesnės kokybės.

Atvykus į Tunisą, valiutą geriausia išsikeisti oro uoste, nes kursas viešbučiuose ne toks palankus. Už 1 eurą keityklose duoda apie 2 dinarus. Keisti pinigus geriau mažomis sumomis ir tik tiek, kiek planuojama išleisti. Draudžiama išvežti dinarus iš Tuniso.

Vaizdai akims, sveikata kūnui

Džerboje jau 2,5 tūkstančio metų gyvena didelė žydų bendruomenė. Ji mažėja, nes dalis žydų grįžta į Izraelį, kiti persikelia gyventi į Prancūziją. Pačiame Džerbos centre esančiame žydų kaime Hara Seghiroje (kurį ne žydai vadina *Er-Riadh*) stovi seniausia pasaulyje Ghirbos sinagoga. Per šventes daug Tuniso žydų į ją keliauja kaip piligrimai. Nuo 2002 m., kai prie sinagogos teroristai susprogdino sprogme-

nų prikrautą sunkvežimį ir žuvo per dvidešimt žmonių, prie sinagogos dieną naktį stovi apsauginiai, patikrinami visų į jos teritoriją įeinančių žmonių daiktai.

Iš Hara Seghiros riedame į pietus, kur Guelaloje, apsuptas žydinčio sodo, baltuoja tradicinių Džerbos architektūros bruožų pilaitėje įsikūręs Tuniso buities ir kultūros muziejus. Atskirose muziejaus patalpose pagal temas išdėstytos ekspozicijos: vienoje salėje – šventės, kitoje – darbai, dar kitose – papročiai, muzika, menai.

Ant jūros kranto įsikūrę talasoterapijos centrai poilsį paplūdimyje siūlo derinti su gydymo ir sveikatos stiprinimo procedūromis, tikindami, kad jūros vanduo palankiai veikia žmogaus organizmą ir gydo daugelį ligų. Romėnai Viduržemio jūros pakrantėse statėsi didžiules termas ir lepindavosi vandenyje. Jie įvertino ir Tunisą – čia po atviru dangumi įkūrė didelius pirčių kompleksus. Imperatoriaus Antonijaus termos Kartaginoje pagal savo

dydį užėmė trečią vietą Romos imperijoje.

Manoma, kad karštas jūros vanduo ir jo garai gydo visas ligas. Įvairių temperatūrų vandens gydomąjį ir atpalaiduojamąjį poveikį dar labiau sustiprina dumblių procedūros, po vandens masažų naudojami kvapieji aliejai, tradicinis ir ajurvedinis masažas, kvėpavimas eteriniais aliejais bei lepinimasis tradiciniame rytietiškae hamame – garinėje pirtyje, prisotintoje eterinio eukaliptų aliejaus kvapo. Būvimas hamame valo kūną iš vidaus ir iš išorės, nes prakaituojant per odą pašalinami toksinai, o kvėpuojant eukalipto garais gydomi ir stiprinami plaučiai.

Tunise talasoterapijos centrai įsikūrę veik visuose kurortiniuose miestuose. Pagal jame esančių sveikatingumo centrų skaičių Tunisas yra antroji šalis pasaulyje po Prancūzijos. Šias paslaugas siūlo daugelis viešbučių, tačiau centrai skiriasi savo dydžiu, procedūrų kiekiu ir pobūdžiu.

Luxexpress